

KITOBXONLIKNING BOLALAR TAFAKKURI VA NUTQ RIVOJIGA TA'SIRI

Nishonova Mohira Zayniddinovna

Sh.Rashidov tumani 11-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada bolalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirishning ahamiyati hamda uning tafakkur va nutq rivojiga ko'rsatadigan ijobiy ta'siri keng yoritilgan. Kitob o'qish jarayonida bolalarning fikrlash doirasi kengayishi, tasavvuri boyishi, og'zaki va yozma nutqi rivojlanishi ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Shuningdek, boshlang'ich sinflarda kitobxonlikni rivojlantirishning samarali metodlari ham bayon etilgan.

Kalit so'zlar: kitobxonlik, bolalar tafakkuri, nutq rivoji, boshlang'ich ta'lim, o'qish madaniyati, lug'at boyligi, fikrlash

Аннотация

В данной статье рассматривается значение формирования культуры чтения у детей, а также её положительное влияние на развитие мышления и речи. Анализируется роль чтения в расширении кругозора, развитии воображения, устной и письменной речи детей с научно-педагогической точки зрения. Также представлены эффективные методы развития читательской активности в начальной школе.

Ключевые слова: чтение, мышление детей, развитие речи, начальное образование, культура чтения, словарный запас, мышление

Abstract

This article discusses the importance of developing reading culture in children and its positive impact on cognitive and speech development. It analyzes how reading expands children's thinking, enriches imagination, and improves oral and written communication from a scientific and pedagogical perspective. Additionally, effective methods for enhancing reading skills in primary education are presented.

Keywords: reading culture, children's thinking, speech development, primary education, vocabulary, cognitive skills, literacy

Kirish

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda bolalarda kitobga bo'lgan qiziqishni oshirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Kitobxonlik nafaqat bilim manbai, balki bolaning tafakkuri, nutqi va ma'naviy dunyosini shakllantiruvchi muhim omildir. Ayniqsa, boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarda kitob o'qishga bo'lgan qiziqishni shakllantirish ularning kelajakdagi ta'lim samaradorligini belgilaydi.

Kitobxonlik va bolalar tafakkuri

Tafakkur insonning fikrlash, tahlil qilish, taqqoslash va umumlashtirish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Kitobxonlik esa ushbu jarayonlarning rivojlanishiga kuchli turtki beradi.

Kitob o'qish orqali bolalar:

- voqea va hodisalarni mantiqiy tushunishga o'rganadi;
- sabab-oqibat bog'lanishlarini anglaydi;
- mustaqil fikr yuritish ko'nikmasini shakllantiradi;
- ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Badiiy asarlarni mutolaa qilish jarayonida bola qahramonlarning xatti-harakatlarini tahlil qiladi, ularning ruhiy holatini his etadi va o'z xulosalarini shakllantiradi. Bu esa tafakkurning chuqurlashuviga xizmat qiladi.

Kitobxonlikning nutq rivojiga ta'siri

Kitobxonlik bolalar nutqini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir.

Natijada:

- lug'at boyligi sezilarli darajada oshadi;
- gap tuzish va fikrni izchil bayon qilish qobiliyati shakllanadi;
- to'g'ri talaffuz va ifodali o'qish malakalari rivojlanadi;
- yozma nutq savodxonligi mustahkamlanadi.

Ayniqsa, ertaklar, hikoyalar va she'rlar bolalarning nutqini obrazli va ravon qilishda muhim rol o'ynaydi.

Boshlang'ich sinflarda kitobxonlikni rivojlantirish yo'llari

Boshlang'ich ta'lim jarayonida kitobxonlikni rivojlantirish uchun quyidagi metodik yondashuvlardan foydalanish tavsiya etiladi:

- sinf va maktabda kitobxonlik muhitini yaratish;
- badiiy asarlarni ifodali o'qish va tahlil qilish;
- savol-javob va munozarali suhbatlar tashkil etish;
- ijodiy topshiriqlar (hikoya tuzish, rasm chizish);
- oilaviy kitobxonlikni yo'lga qo'yish.

Mazkur yondashuvlar bolalarda kitobga nisbatan qiziqish uyg'otadi va ularning intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kitobxonlikning tarbiyaviy ahamiyati

Kitoblar bolalarda axloqiy fazilatlarni shakllantiradi. Jumladan: yaxshilik, halollik, do'stlik, mehnatsevarlik va vatanparvarlik kabi tushunchalar badiiy obrazlar orqali singdiriladi.

Qahramonlar hayoti orqali bola hayotiy tajriba orttiradi va o'z xulq-atvorini shakllantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kitobxonlik bolalar tafakkuri va nutq rivojining muhim omili hisoblanadi. U nafaqat bilim beradi, balki shaxsni har tomonlama rivojlantiradi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim tizimida kitobxonlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti — O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi
2. Ona tili va o'qish darsliklari (1–4-sinflar)
3. Karimova L. *Bolalar adabiyoti va tarbiya*
4. Yo'ldoshev J. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*
5. Pedagogik va metodik elektron ta'lim resurslari